

فهرست

۷

سر مشق

پایهٔ دهم

پاسخنامه

تست

درسنامه

۲۶۵	۱۳	۱۱	درس اول: مبانی تحلیل متن
۲۶۶	۱۸	۱۷	درس دوم: سازه‌ها و عوامل تأثیرگذار در شعر فارسی
۲۶۶	۲۴	۲۲	درس سوم: واج‌آرایی، واژه‌آرایی
۲۶۷	۳۰	۲۷	درس چهارم: تاریخ ادبیات پیش از اسلام و قرن‌های اولیهٔ هجری
۲۶۸	۳۶	۳۴	درس پنجم: هماهنگی پاره‌های کلام
۲۷۰	۴۰	۳۹	درس ششم: سجع و انواع آن
۲۷۱	۴۵	۴۳	درس هفتم: سبک و سبک‌شناسی (سبک خراسانی)
۲۷۲	۵۱	۴۹	درس هشتم: وزن شعر فارسی
۲۷۴	۵۶	۵۴	درس نهم: موازنه و ترصیع
۲۷۵	۶۱	۵۹	درس دهم: زبان و ادبیات فارسی در سده‌های پنجم و ...
۲۷۶	۶۷	۶۵	درس یازدهم: قافیه
۲۷۹	۷۵	۷۳	درس دوازدهم: جناس و انواع آن

پایهٔ یازدهم

پاسخنامه

تست

درسنامه

۲۸۱	۸۲	۷۹	درس اول: تاریخ ادبیات فارسی در قرن‌های هفتم، هشتم و نهم
۲۸۲	۸۷	۸۶	درس دوم: پایه‌های آوایی
۲۸۳	۹۲	۹۰	درس سوم: تشبیه
۲۸۵	۹۸	۹۶	درس چهارم: سبک‌شناسی قرن‌های هفتم، هشتم و ...
۲۸۶	۱۰۴	۱۰۲	درس پنجم: پایه‌های آوایی همسان (۱)
۲۸۷	۱۰۹	۱۰۷	درس ششم: مجاز

- **درس هفتم:** تاریخ ادبیات فارسی در قرن‌های دهم و یازدهم — ۱۱۲ — ۱۱۴ — ۲۸۸
- **درس هشتم:** پایه‌های آوایی همسان (۲) — ۱۱۷ — ۱۱۹ — ۲۸۹
- **درس نهم:** استعاره — ۱۲۲ — ۱۲۴ — ۲۹۰
- **درس دهم:** سبک‌شناسی قرن‌های دهم و یازدهم (سبک هندی) — ۱۲۸ — ۱۳۰ — ۲۹۲
- **درس یازدهم:** پایه‌های آوایی همسان دولختی — ۱۳۴ — ۱۳۶ — ۲۹۳
- **درس دوازدهم:** کنایه — ۱۳۹ — ۱۴۰ — ۲۹۴

پایه دوازدهم

پاسخ‌نامه	تست	درس‌نامه	
۲۹۶	۱۴۹	۱۴۴	• درس اول: تاریخ ادبیات قرن‌های دوازدهم و سیزدهم ...
۲۹۷	۱۵۷	۱۵۴	• درس دوم: پایه‌های آوایی ناهمسان
۲۹۹	۱۶۳	۱۶۱	• درس سوم: مراعات نظیر، تلمیح و تضمین
۳۰۱	۱۶۹	۱۶۷	• درس چهارم: سبک‌شناسی قرن‌های دوازدهم و سیزدهم ...
۳۰۱	۱۷۵	۱۷۲	• درس پنجم: اختیارات شاعری (۱): زبانی
۳۰۵	۱۸۱	۱۷۹	• درس ششم: لَف و نشر، تضاد و متناقض‌نما
۳۰۶	۱۹۱	۱۸۶	• درس هفتم: تاریخ ادبیات قرن چهاردهم ...
۳۰۷	۱۹۹	۱۹۵	• درس هشتم: اختیارات شاعری (۲): وزنی
۳۱۱	۲۰۶	۲۰۳	• درس نهم: اغراق، ایهام و ایهام تناسب
۳۱۳	۲۱۳	۲۱۱	• درس دهم: سبک‌شناسی دوره معاصر و انقلاب اسلامی
۳۱۴	۲۲۱	۲۱۷	• درس یازدهم: وزن در شعر نیمایی
۳۱۷	۲۲۷	۲۲۵	• درس دوازدهم: حسن تعلیل، حس آمیزی و اسلوب معادله

پیوست‌ها

پاسخ‌نامه	تست	درس‌نامه	
۳۱۹	۲۴۶	۲۳۵	• قرابت معنایی
۳۲۴	۲۶۲	۲۵۹	• واژه‌نامه
۳۲۵			• پاسخ‌نامه کلیدی

۱. اغراق

در لغت به معنی سخت کشیدن کمان است و در اصطلاح بدیع، به زیاده‌روی در توصیف یا مدح یا ذم (نکوهش و بدگویی) گفته می‌شود؛ چنان که از حد معمول بگذرد و برای شنونده، شگفت‌انگیز و زیبا باشد؛ به عبارت دیگر، اغراق باز نمود غیرمعمول سخن است، به گونه‌ای که معانی کوچک و ناچیز را بزرگ و معانی بزرگ را کوچک و ناچیز جلوه دهد تا بر تأثیر و گیرایی سخن بیفزاید.

مثال به بیت زیر دقت کنید:

«هر شب‌نمی در این ره، صد بحر آتشین است دردا که این معما شرح و بیان ندارد»

«شب‌نم» مگر چه قدر است که بتواند که نه با «یک دریا»، بلکه با «صد دریا» و آن هم «دریای آتشین»، برابر شود؟ حافظ در این بیت، امر غیرممکن را به صورت ممکن جلوه داده است؛ یعنی «شب‌نم ناچیز راه عشق» را به گونه‌ای توصیف کرده که در عالم واقع، پدیده‌ای پذیرفتنی به نظر آید و زیبایی و گیرایی بیت نیز در همین نکته است.

همان‌گونه که در بیت زیر صائب تبریزی برای اثبات این که خوابش سبک است، ادعا می‌کند که حتی اگر رنگ از روی گل ببرد، بیدار می‌شود. این ادعا در عالم واقع ممکن و پذیرفتنی نیست، اما در این شعر، نوعی خیال‌انگیزی پدید آورده است که در خواننده ایجاد لذت می‌کند.

«اگرچه نقش دیوارم به ظاهر از گران‌خوابی اگر رنگ از رخ گل می‌برد، بیدار می‌گردم»

اغراق، مناسب‌ترین آرایه برای تصویرآفرینی در حماسه است. در شاهنامه به فراخور سخن از این شگرد، به خوبی استفاده شده است. برای نمونه، فردوسی در ابیات زیر در توصیف شجاعت و قدرت رستم از زبان تهمینه (همسرش) موجب زیباآفرینی و موسیقی معنوی در این شعر شده است؛ به گونه‌ای که این بزرگ‌نمایی، تصویری زیبا در ذهن شنونده یا خواننده ایجاد می‌کند و تصویرآفرینی حماسه را در این ابیات به اوج می‌رساند:

به‌کردار افسانه از هر کسی	شنیدم همی داستانت بسی
به تنها یکی گور بریان کنی	هوا را به شمشیر گریان کنی
برهنه چو تیغ تو بیند عقاب	نیارد به نخجیر کردن شتاب
نشان کمند تو دارد هژبر	ز بیم سنان تو خون باردار

۲. ایهام

در لغت به معنی در وهم و گمان افکندن است و در اصطلاح بدیع، «آوردن واژه‌ای یا عبارتی در سخن با دو یا چند معنا که معمولاً بیت یا جمله با تمام معانی آن واژه یا عبارت، پذیرفتنی و دارای ارزش است. دریافت هم‌زمان چند معنا از یک واژه یا عبارت در کلام، تصویری زیبا در ذهن خواننده یا شنونده ایجاد می‌کند و سبب زیبایی کلام می‌گردد.

مثال به بیت زیر توجه کنید:

«درد عاشق را دوایی بهتر از معشوق نیست شربت بیماری فرهاد را شیرین کنید»

در این جا از واژه «شیرین» دو معنی دریافت می‌شود: ۱- مزه شیرین ۲- معشوقه فرهاد.

به چنین کاربردی «ایهام» می‌گوییم؛ زیرا در واقع شاعر با به کار بردن واژه دومعنایی «شیرین»، خواسته تا با ذهن خواننده بازی کند و یک نوع سرگردانی ذهنی در او ایجاد نماید و این امر با ایجاد موسیقی معنوی سبب زیبایی کلام و التذات خواننده می‌شود.

این بازی شاعرانه را در بیت زیر، از قیصر امین‌پور، شاعر و نویسنده کتاب «سنت و نوآوری در شعر معاصر» می‌بینیم:

«اگر سنتت اوستت نوآوری نگاهی هم از نو به سنت کنیم»

در این جا واژه «از نو» در دو معنای «دوباره و مجدد» و «قالب شعر نو» به کار رفته و سبب دل‌انگیزی و زیبایی کلام گشته است.

خواجوی کرمانی نیز در بیت زیر، واژه «پیوسته» را در دو معنای «همیشه و دائم» و «به هم چسبیده و متصل» (ابروی پیوسته) به کار برده و ایهام لطیف و زیبایی آفریده است:

«هر که را با می‌پرستان سر خوش است خوش بوّ پیوسته چون ابروی تو»

نکته گاهی تخلص (نام شاعری) نیز در شعر، موجب خلق آرایه «ایهام» می‌شود؛ تخلص‌هایی که بیش از یک معنی دارند؛ مانند واژه «سایه» در بیت زیر که از یک سو به تخلص شاعر نامی، «هوشنگ ابتهاج» و از سوی دیگر به خود لفظ «سایه و تیرگی» اشاره دارد:

«سایه او شدم چون گریزم از او در پیش می‌روم تا کجا می‌کشد»

- «آن روز که چون نرگس از خاک برآید
(نگران: ۱- دل‌وایس و مضطرب ۲- بیننده و منتظر)
- «مستان دل اغیار چه لازم که در این عهد
(قلب: ۱- دل ۲- سکه بدلی (تقلبی))
- «خانه زندان است و تنهایی ملال
(گلستان: ۱- باغ و گلزار ۲- کتاب گلستان)
- «دی می‌شد و گفتم صنما عهد به جای آر
(عهد: ۱- پیمان ۲- روزگار و زمانه)
- «گفتم غم تو دارم، گفتا غمت سرآید
(برآید: ۱- طلوع کند ۲- ممکن باشد)
- «در خم زلف تو می‌جستم دل گم‌گشته‌ام را
(جمع: ۱- مجموعه‌ای از انسان‌ها ۲- آسوده)
- «عرضه کردم دو جهان بر دل کارافتاده
(باقی: ۱- پایدار ۲- بقیه)
- «بی مهر زُخت، روز مرا نور نمانده است
(مهر: ۱- عشق و محبت ۲- خورشید)
- «میان گریه می‌خندم که چون شمع اندرین مجلس
(در نمی‌گیرد: ۱- اثر نمی‌کند ۲- شعله‌ور نمی‌شود)
- «نرگس مست نوازشگر **مردم**‌داری
(مردم: ۱- مردمک چشم ۲- انسان‌ها)
- «جان ریخته شد با تو، آمیخته شد با تو
(بو: ۱- رایحه ۲- آرزو)
- «هر کاو نکاشت مهر و ز خوبی گلی نچید
(لاله: ۱- نوعی چراغ قدیمی به شکل لاله ۲- گل معروف)
- «ای دمت عیسی، دم از دوری مزین
(دوراندیش: ۱- عاقبت‌نگر ۲- آن که به دوری و جدایی می‌اندیشد)
- «کیست حافظ تا نوشد باده بی آواز رود
(رود: ۱- رودخانه ۲- نوعی ساز)
- «هر که صائب شود از باده عرفان **سرگرم**
(سرگرم: ۱- مشغول ۲- مست)

۳. ایهام تناسب

آوردن واژه‌ای است با دو معنی که یک معنای آن مورد نظر و پذیرفتنی است و معنای دیگر - که مورد نظر نیست - با بعضی از اجزای کلام، تناسب دارد. **مثال** به بیت زیر توجه کنید:

«اگر سیّاره گردون، سراسر مشتری گردد
نیفتد بر سر من، سایه دست خریداری»
شاید در نگاه اول، تصور کنیم که واژه «مشتری» در معنای «سیّاره مشتری» به کار رفته است؛ با کمی دقت درمی‌یابیم که معنی اصلی آن، در این‌جا خریدار است؛ اما از آن‌جا که با عبارت «سیّاره گردون»، تناسب دارد، در نگاه اول، معنی «سیّاره مشتری» را به ذهن می‌آورد. به این کاربرد شاعرانه که در آن، ذهن به تلاش و تکاپو می‌افتد تا معنی درست واژه را با توجه به مفهوم بیت دریابد، **ایهام تناسب** گفته می‌شود.
در بیت زیر نیز واژه «آیت» به معنی نشانه است؛ معنی دیگر آن، آیه است که در این معنی با واژه تفسیر تناسب دارد.
«روی خوبت آیتی از لطف بر ما کشف کرد
زان زمان جز لطف و خوبی نیست در تفسیر ما»

بنابر آنچه گفته شد، در ایهام معمولاً هر دو معنی پذیرفتنی است؛ اما در ایهام تناسب، تنها یک معنی قابل پذیرش است؛ معنای دیگر با واژه یا واژه‌های دیگر تناسب دارد. به کمک نمونه‌های زیر، بهتر این تفاوت را درمی‌یابیم:

الف) ما در پیاله عکس رخ یار دیده‌ایم
 ب) مدامم مست می‌دارد نسیم جعد گیسویت

ای بی‌خبر ز لذت شرب مدام ما
 خرابم می‌کند هر دم فریب چشم جادویت

واژه **مدام** به معنای: «۱- پیوسته و دائم ۲- شراب» یکی از واژه‌های ایهام‌ساز است که در کنکور نیز مورد سؤال واقع شده است؛ اگر این واژه را در بیت (الف) با هر دو معنی به کار ببریم، پذیرفتنی به نظر می‌رسد؛ بنابراین **ایهام** است:

معنی اول: «... ای کسی که از لذت نوشیدن پیوسته ما بی‌خبری!»
 معنی دوم: «... ای کسی که از لذت نوشیدن شراب ما بی‌خبری!»

در حالی که در بیت (ب) واژه «مدام» فقط در معنی «پیوسته و دائم»، پذیرفتنی است؛ بنابراین **ایهام تناسب** است:

«پیوسته نسیم گیسوی پیچان تو، مرا مست می‌کند ...»

نمونه‌های بیشتری از ایهام تناسب

- «تا دل هرزه‌گرد من رفت به چین زلف او / زان سفر دراز خود، عزم وطن نمی‌کند» (چین: ۱- چین و شکن (معنی اصلی) ۲- کشور چین (در تناسب با واژه‌های «سفر دراز و وطن»)
 - «بر بوی آن‌که در باغ یابد گلی چو رویت / آید نسیم و هر دم گیرد چمن برآید» (بو: ۱- امید و آرزو (معنی اصلی) ۲- رایحه (در تناسب با واژه‌های «گل و باغ»)
 - «گر هزار است بلبل این باغ / همه را نغمه و ترانه یکی است» (هزار: ۱- عدد هزار (معنی اصلی) ۲- بلبل (هزارستان) در تناسب با واژه‌های «بلبل، باغ، نغمه و ترانه»)
 - «پرستش به مستی است در کیش مهر / برون‌اند زین جرگه هشیارها» (مهر: ۱- عشق (معنی اصلی) ۲- مهرپرستی (میتراثیسم) در تناسب با واژه «کیش» (آیین))
 - «چنان سایه گسترده بر عالمی / که زالی نیندیشد از رستمی» (زال: ۱- پیرزن سپیدموی؛ مجازاً ضعیف و ناتوان (معنی اصلی) ۲- نام پدر رستم (در تناسب با واژه «رستم»)
 - «زهره، سازی خوش نمی‌سازد مگر عودش بسوخت / کس ندارد ذوق مستی، میگساران را چه شد؟» (عود: ۱- نوعی ساز (معنی اصلی) ۲- نوعی چوب خوشبو (در تناسب با واژه‌های «سوخت و مستی»)
 - «یک روز که خسرو، زنگ قرآن در شهناز، شوری به پا کرده بود، مدیر مدرسه آواز خسرو را شنید.» (شور: ۱- غوغا و هیجان (معنی اصلی) ۲- نام دستگاهی در موسیقی (در تناسب با واژه «شهناز»)
- زمانی می‌توانیم آرایه ایهام یا ایهام تناسب را در یابیم که با معانی واژه‌های چندمعنایی (ایهام‌ساز) آشنا باشیم.

فهرستی از مهم‌ترین واژه‌های چندمعنایی که ایهام یا ایهام تناسب می‌سازند:

اسب: ۱- حیوان معروف ۲- مهرهای در بازی شطرنج	دارا: ۱- دارنده ۲- داریوش سوم	عراق: ۱- کشور عراق ۲- اصطلاحی در موسیقی
اصفهان: ۱- شهر اصفهان ۲- اصطلاحی در موسیقی	داغ: ۱- گرم ۲- مرگ و مصیبت	عزیز: ۱- دوست‌داشتنی ۲- عزیز مصر (لقب یوسف)
افتاده: ۱- روی زمین قرارگرفته ۲- متواضع	دام: ۱- تله ۲- حیوان اهلی	عود: ۱- نوعی چوب خوشبو ۲- نوعی ساز
افسانه: ۱- قصه ۲- شعر معروف نیما	درگرفتن: ۱- اثرکردن ۲- شعله‌ورشدن	عهد: ۱- روزگار ۲- پیمان
آهنگ: ۱- صدا ۲- قصه	دستان: ۱- لقب زال ۲- نیرنگ ۳- دست‌ها (جمع دست)	عین: ۱- مثل و مانند ۲- چشم
آهو: ۱- غزال ۲- عیب و نقص	دل‌سیه: ۱- سنگدل ۲- دارای مردمک سیاه (صفت چشم)	غریب: ۱- عجیب ۲- ناآشنا و بیگانه
آیت: ۱- آیه ۲- نشانه	دم: ۱- در لحظه ۲- نفس ۳- نسیم	فروغ: ۱- روشنی و پرتو ۲- فروغ فرخزاد
باد: ۱- جریان هوا ۲- فعل دعایی (= باشد)	دور از تو: ۱- دوربودن از تو ۲- الهی از تو دور باشد!	فروغی: ۱- پرتوی ۲- فروغی بسطامی
بار: ۱- اجازة ورود ۲- دفعه ۳- محموله	دور: ۱- حلقه و محفل ۲- گردش ۳- زمانه	قابل: ۱- قبول‌کننده ۲- لایق و سزاوار
باره: ۱- اسب ۲- دیوار	دوراندیش: ۱- عاقبت‌نگر ۲- آن که به دوری و جدایی می‌اندیشد.	قانون: ۱- قاعده و اصول ۲- نوعی ساز ۳- کتاب ابن سینا
باری: ۱- یک بار ۲- خلاصه	دوش: ۱- شانه ۲- دیشب ۳- بدوش (فعل امر از دوشیدن)	قربان: ۱- فدا و قربانی ۲- کمان‌دان (جعبه کمان)
باز: ۱- دوباره ۲- گشوده ۳- پرندة شکاری معروف	دیوان: ۱- کتاب شعر ۲- جمع دیو ۳- وزارتخانه (در قدیم)	قصر شیرین: ۱- کاخ شیرین ۲- شهری در غرب ایران
باقی: ۱- باقی‌مانده ۲- جاودان و پایدار	راست: ۱- درست و به‌عینه ۲- مستقیم ۳- سمت راست	قلب: ۱- دل ۲- سکه تقلبی و بدلی
بالا: ۱- مخالف پایین ۲- قامت	رُخ: ۱- چهره ۲- مهره قلعه در بازی شطرنج	قلم‌کردن: ۱- قطع‌کردن ۲- تبدیل به قلم کردن
بدیع: ۱- تازه و نو ۲- علم بدیع	کام: ۱- دهان ۲- آرزو	

کنار: ۱- طرف ۲- آغوش ۳- ساحل	روان: ۱- روح و جان ۲- جاری و رونده	بو: ۱- رایحه ۲- امید و آرزو
کی: ۱- چه زمانی ۲- پادشاه	رود: ۱- رودخانه ۲- نوعی ساز	بوستان: ۱- باغ ۲- بوستان سعدی
کیش: ۱- آیین و مذهب ۲- تیردان (جعبه تیر)	روزی: ۱- یک روز ۲- رزق	به نظم: ۱- مرتب ۲- به شعر
گرم: ۱- داغ ۲- صمیمی	رهی: ۱- راهی ۲- تخلص رهی معیری	بهشت: ۱- جنت و فردوس ۲- گذاشت (فعل ماضی از هشتن)
گلستان: ۱- گلزار ۲- گلستان سعدی	زاد: ۱- ره توشه ۲- زاده شد	بیان: ۱- سخن گفتن ۲- علم بیان
گور: ۱- گورخر ۲- قبر	زال: ۱- پدر رستم ۲- پیرزن سپیدموی	بی‌وزن: ۱- سبک ۲- بدون وزن عروضی
گوشه: ۱- کنار ۲- زاویه ۳- اصطلاحی در موسیقی	زمین‌گیر: ۱- ناتوان ۲- زمین‌گیرنده	پارسا: ۱- پرهیزکار ۲- پارسی
گهربار: ۱- ارزشمند ۲- گوهرافشان	زَنَم: ۱- زن هستم ۲- زن من ۳- بزَنَم (فعل مضارع)	پرده: ۱- پوشش ۲- بوم نقاشی ۳- نوا و نغمه
لاله: ۱- گل معروف ۲- نوعی چراغ قدیمی	سایه: ۱- تیرگی و شبح ۲- تخلص هوشنگ ابتهاج	پروانه: ۱- حشره معروف ۲- اجازه
مالک دینار: ۱- صاحب ثروت ۲- عارف معروف	سپید: ۱- سفید ۲- از قالب‌های نوی شعر فارسی	پروین: ۱- ستاره معروف (ثریا) ۲- پروین اعتصامی
ماه: ۱- مهتاب ۲- سی روز ۳- استعاره از معشوق	سُخره: ۱- مسخره ۲- کار بی‌مزد	پست: ۱- پایین ۲- خوار و فرومایه
مجنون: ۱- قیس (عاشق لیلی) ۲- دیوانه	سرگرم: ۱- شاد و سرمست ۲- مشغول	پیاده: ۱- مخالف سواره ۲- مَهْره سرباز در بازی شطرنج
محکم: ۱- استوار ۲- برخی آیات قرآن	سعی: ۱- کوشش ۲- از اعمال حج	تاب: ۱- توان ۲- پیچ و تاب ۳- تابش و گرمی
مخفی: ۱- پنهان ۲- تخلص زیب‌النسا	سو: ۱- سمت و طرف ۲- نور	تار: ۱- تاریک ۲- هر رشته مو ۳- نوعی ساز
مدام: ۱- دائم ۲- شراب	سواد: ۱- دانش (نوشته) ۲- سیاهی	تازی: ۱- زبان عربی ۲- اسب عربی ۳- تازه
مردم: ۱- انسان‌ها ۲- مردمک چشم	سودا: ۱- تجارت ۲- جنون عشق	تیر: ۱- تیر و گلوله ۲- ماه تیر ۳- عطارد
مشتری: ۱- خریدار ۲- سیاره معروف	شانه: ۱- کتف ۲- ابزار آرایش مو	جولان: ۱- تاخت و تاز ۲- منطقه کوهستانی بین اردن و سوریه
منال: ۱- مال و ثروت ۲- ناله نکن (فعل امر)	شاه: ۱- پادشاه ۲- مَهْره شاه در بازی شطرنج	جهان: ۱- دنیا ۲- جهنده (صفت فاعلی)
منصور: ۱- یاری‌شده، پیروز ۲- عارف نامی، حسین حلاج	شاهد: ۱- گواه ۲- زیبارو (عروس)	چپ: ۱- سمت چپ ۲- دوبین (أحول)
موبه‌مو: ۱- دقیق ۲- تاربه‌تار گیسو	شکر: ۱- ماده شیرین (قند) ۲- همسر خسروپرویز	چشم: ۱- دیده ۲- تأیید کلام
مهر: ۱- عشق و محبت ۲- خورشید ۳- ماه مهر	شکسته: ۱- خردشده ۲- نوایی در موسیقی	چنگ: ۱- پنجه ۲- نوعی ساز
میان: ۱- وسط ۲- کمر	شمس: ۱- شمس تبریزی ۲- خورشید	چین: ۱- چین و شکن ۲- کشور چین
میر: ۱- امیر و فرمانروا ۲- بمیر (فعل امر)	شور: ۱- مزه شور ۲- شور و هیجان ۳- نام دستگاهی در موسیقی ایرانی	حافظ: ۱- نگهدارنده ۲- حافظ شیرازی
می‌کشید: ۱- می‌برد ۲- رسم می‌کرد	شهریار: ۱- پادشاه ۲- تخلص محمدحسین بهجت تبریزی	حجاز: ۱- عربستان ۲- اصطلاحی در موسیقی
نابرادر: ۱- برادر ناتنی ۲- ناجوانمرد	شهمات: ۱- گرفتارشدن ۲- مات‌شدن در بازی شطرنج	حد: ۱- اندازه ۲- مجازات شرعی
نای: ۱- نی ۲- حنجره ۳- از زندان‌های مسعود سعد	شهنواز: ۱- نام زنانه ۲- گوشه‌ای در موسیقی	خرابی: ۱- ویرانی ۲- مستی از می
نَطع: ۱- سفره چرمین ۲- بساط شطرنج	شیرین: ۱- معشوقه خسرو ۲- مزه شیرین	خسرو: ۱- پادشاه ۲- خسروپرویز
نظامی: ۱- ارتشی ۲- نظامی شاعر	صبر: ۱- شکیبایی ۲- گیاهی بسیار تلخ	خطر: ۱- حادثه ۲- مهم و ارزشمند
نقد: ۱- پرداخت آبی ۲- سکه فلزی ۳- جداکردن خوب از بد	صفا: ۱- پاکیزگی ۲- مکانی در مکه (صفا و مروه)	خلیل: ۱- دوست ۲- لقب حضرت ابراهیم <small>علیه السلام</small>
نگران: ۱- دلواپس و مضطرب ۲- نگاه‌کننده	صورت: ۱- چهره ۲- ظاهر ۳- تصویر	خمش: ۱- خاموش باش ۲- تخلص مولانا
نوش: ۱- شهید و عسل ۲- بنوش (فعل امر از نوشیدن)	ضحاک: ۱- بسیارخند ۲- از شاهان اساطیری	خودبینی: ۱- غرور ۲- خود را دیدن
نیست: ۱- نابود ۲- فعل (= نمی‌باشد)	ضرب: ۱- نواختن ۲- ریتم ۳- ضربه‌زدن ۴- سکه‌زدن	خویش: ۱- خود (ضمیر) ۲- خویشاوند
هزار: ۱- عدد هزار ۲- بلبل (هزارستان)	طاق: ۱- تک ۲- ساختمان هلالی شکل	
هوا: ۱- آسمان و جو ۲- هوس و آرزو		

پاسخ تست‌های این درس را در صفحه ۳۱۱ بخوانید.

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

۹۶۲- در کدام بیت، آرایه «اغراق» مشهود است؟

کس ندانست که در گردش پرگار چه کرد
 قرعه کار به نام من دیوانه زدند
 به هیچ عارضه، شخص تو دردمند مباد
 یار بازآید و با وصل قرار ی بکند

- ۱) آن که پرنقش زد این دایره مینایی
- ۲) آسمان بار امانت نتوانست کشید
- ۳) سلامت همه آفاق در سلامت توست
- ۴) طایر دولت اگر باز گذاری بکند

۹۶۳- در کدام بیت، از آرایه «اغراق» استفاده نشده است؟

زین‌گونه بسی آمد و زین‌گونه بسی رفت
 که دگر بدین گرانی نتوان کشید باری
 سایه او گشتم و او بُرد به خورشید مرا
 که این فرشته برای من از بهشت رسیده

- ۱) شادی مکن از زادن و شیون مکن از مرگ
- ۲) غم اگر به کوه گویم بگریزد و بریزد
- ۳) مژده بده، مژده بده، یار پسندید مرا
- ۴) تو را به روی زمین دیدم و شکفتم و گفتم

۹۶۴- شاعر در کدام بیت، «اغراق» به کار برده است؟

شد گرگ و روبه را مکان، شد بوم و کرکس را وطن
اطلال^۱ را جیحون کنم از آب چشم خویشتن
تا یک زمان، زاری کنم بر ربع و اطلال و دمن
سنگ است بر جای گهر، خار است بر جای چمن

۱) آنجا که بود آن دلستان، با دوستان در بوستان
۲) ربع^۱ از دلم پر خون کنم، خاک دمن^۲ گلگون کنم
۳) ای ساریان، منزل مکن جز در دیار یار من
۴) ابر است بر جای قمر، زهر است بر جای شکر

۹۶۵- در کدام گزینه، آرایه «ایهام» یافت می‌شود؟

تا مگر گنجی به دست آید تو را عمری دراز
کاش پنداری نبود این خواب شیرین مرا
دل به عذر قدمش از سر جان برخیزد
این چه دام است که دور از تو مرا در پیش است

۱) پیش شمع عارضش، پروانه می‌باید شدن
۲) دوش بوسیدم لب شگرفشانش را به خواب
۳) ای بسا فتنه که در دور زمان برخیزد
۴) خطر بادیۀ عشق تو بیش از پیش است

۹۶۶- کدام بیت، فاقد آرایه «ایهام» است؟

به خوبرویی، لیکن به خوب‌کرداری
که خار راه او در زیر پا ریحانه می‌آید
بر سر خواجه که تا آن ندهی نستانی
ای زهره صد مشتری، ای سر لطف ایزدی

۱) خدای، یوسف صدیق را عزیز نکرد
۲) چنان با باده عشق تو سرگرم در این گلشن
۳) چشم بر دور قدح دارم و جان بر کف دست
۴) از رشک پنهان ای پری، در جان درآ تا دل بری

۹۶۷- در کدام بیت، آرایه «ایهام تناسب» به کار رفته است؟

که من پیمودم این صحرا نه بهرام است و نه گورش
این‌قدر هست که تغییر قضا نتوان کرد
بازآیی و برهانی‌ام از چشم‌به‌راهی
کم‌تر ز سود نیست مرا هر زبان که هست

۱) کمند صید بهرامی بیفکن جام جم بردار
۲) آن‌چه سعی است من اندر طلبت بنمایم
۳) چشمی به رهت دوخته‌ام باز که شاید
۴) بازار دل چو ز آتش سودای توست گرم

۹۶۸- در همه گزینه‌ها، به جز گزینه آرایه «ایهام تناسب» دیده می‌شود.

عزم سفرش از گذر حب وطن خاست
زان انتظار ما را نگشود هیچ کاری
گر کنی گستاخیش، عفو از گرم نبود بدیع
که احتمال ندارم ز دوستان ورقی گل

۱) تا چین سر زلف بتان شد وطن دل
۲) عمری به بوی یاری کردیم انتظاری
۳) در بیان مدحت آورد این معانی را به نظم
۴) مرا رسد که برآرم هزار ناله چو بلبل

۹۶۹- در کدام بیت، حافظ از آرایه «ایهام» بهره برده است؟

عالم پیر دگر باره جوان خواهد شد
چشم نرگس به شقایق نگران خواهد شد
تا سراپرده گل، نعره‌زنان خواهد شد
که به باغ آمد از این راه و از آن خواهد شد

۱) نفس باد صبا مُشک‌فشان خواهد شد
۲) ارغوان، جام عقیقی به سمن خواهد داد
۳) این تطاول که کشید از غم هجران، بلبل
۴) گل، عزیز است غنیمت شمردش صحبت

۹۷۰- در کدام گروه ابیات، آرایه «ایهام» به کار رفته است؟

مسکین دلم به زحمت مردم رضا نبود
صبر پی گم کرد چون همدست دستانت نبود
دل ما را هوس شکر نیست
هیبت که رنج تو ز قانون شفا رفت

الف) دوشم نخفت دیده به بالین دل ولی
ب) دل کشید آخر عنان چون مرد میدانست نبود
پ) بس که تلخ است گرفتاری و صبر
ت) دی گفت طیب از سر حسرت چو مرا دید

۱) الف - ب ۲) پ - ت
۳) الف - پ ۴) ب - ت

۹۷۱- در کدام گزینه، واژه «شور»، ایهام تناسب دارد؟

فتنه‌انگیز جهان، غمزه جادوی تو بود
می‌نکنند بخت شور خیمه ز پهلوی من
وان دل خام بی‌نمک در شر و شور می‌رود
نه هستی، شور و مستی هم حجاب است

۱) عالم از شور و شر عشق خبر هیچ نداشت
۲) عشق به تاراج داد رخت صبوری دل
۳) بانمکان و چاپکان جانب خوان حق شده
۴) ز هستی درگذر زیرا که در عشق

۱- ربع: سکونتگاه معشوق

۲- دمن: دشت و صحرا

۳- اطلال: جمع طلل؛ باقی‌مانده عمارت و بنا

۹۷۲- در کدام بیت، آرایه «ایهام» به کار نرفته است؟

- ۱) به راستی که نه هم‌بازی تو بودم من
- ۲) کرده‌ام خاک در میکده را بستر خویش
- ۳) برو طواف دلی کن که کعبه مخفی است
- ۴) در راه تو «حافظ» چو قلم کرد ز سر پای

(انسانی ۸۵)

تو شوخ‌دیده مگس بین که می‌کند بازی
می‌گذارم چو سبو دست به زیر سر خویش
که آن خلیل بنا کرد و این خدا خود ساخت
چون نامه چرا یک دمش از لطف نخوانی؟

۹۷۳- در کدام بیت، آرایه «ایهام تناسب» به کار نرفته است؟

- ۱) هنر بیار و زبان‌آوری مکن سعدی!
- ۲) مدامم مست می‌دارد نسیم جعد گیسویت
- ۳) زهره سازی خوش نمی‌سازد مگر عودش بسوخت
- ۴) چشمم چپ خویشتن برآرم

(انسانی ۸۶)

چه حاجت است که گوید شکر که شیرینم؟
خرابم می‌کند هر دم فریب چشم جادویت
کس ندارد ذوق مستی، میگساران را چه شد؟
تا روی نبیندت به‌جز راست

۹۷۴- در کدام بیت، «ایهام تناسب» به کار رفته است؟

- ۱) تفسیر لطیفی است، ز پاک‌ی دل کوه
- ۲) چشمه خورشید تویی، سایه‌گه بید منم
- ۳) حجاب چهره جان می‌شود غبار تنم
- ۴) گر قلب دلم را نهد دوست عیاری

(انسانی ۸۹)

این چشمه که از چشم دماوند گشوده است
چون که زدی بر سر من، پست و گدازنده شدم
خوشا دمی که از این چهره پرده برفکنم
من نقد روان در دمش از دیده شمارم

۹۷۵- در بیت زیر، همه واژه‌ها «ایهام» یا «ایهام تناسب» دارند، به جز:

- «نواى نغمه عشاق از اصفهان چه خوش آید
۱) شاهد و میل ۲) نوا و عشاق
۳) نوا و اصفهان ۴) شاهد و عراق»

(انسانی ۹۷)

مرا که میل عراق است و شاهدان عراقی»
۳) نوا و عشاق ۴) اصفهان و عراق

۹۷۶- در کدام بیت، آرایه «ایهام» وجود دارد؟

- ۱) ناگشوده گل نقاب، آهنگ رحلت ساز کرد
- ۲) نه من بر آن گل عارض، غزل‌سرایم و بس
- ۳) از چاشنی قند مگو هیچ و ز شکر
- ۴) دولت صحبت آن شمع سعادت‌پرتو

(انسانی ۹۷)

ناله کن بلبل که گلبانگ دل‌افگاران خوش است
که عندلیب تو از هر طرف هزاران‌اند
ز آن‌رو که مرا از لب شیرین تو کام است
بازپرسید خدا را که به پروانه کیست

۹۷۷- کدام بیت، فاقد «ایهام» است؟

- ۱) چه سود نرگس سرمست را نصیحت بلبل
- ۲) در تابم از دو سنبل هندوت کز چه روی
- ۳) دلی کز خرمن شادی نشد یک دانه‌اش حاصل
- ۴) در پرده از ناراستی راه مخالف می‌زنی

(انسانی ۹۸)

که هیچ فایده نبود اگر هزار بگویند
سر بر کنار نسترن و ارغوان نهاد
چنین در دام غم تا کی به بوی دانه بنشیند
بنواز باری نوبتی چون می‌زنی عشاق را

۹۷۸- در کدام بیت، آرایه‌های «اغراق، متناقض‌نما، تشبیه و استعاره» دیده می‌شود؟

- ۱) از آن زمان که ز چشم برفت رود عزیز
- ۲) هزار نقش برآرد زمانه و نبود
- ۳) یا رب این ماییم از آن جان و جهان افتاده دور
- ۴) سوختم از آتش دل در میان موج اشک

۹۷۹- در کدام گزینه، یکی از آرایه‌های مقابل بیت، نادرست است؟

- ۱) زندگی یابم اگر کشته شوم در کویت
- ۲) هر کوا گل رخسار تو یک بار ببیند
- ۳) ای عزیزان اگر از مصر نمی‌آید باد
- ۴) حافظ دلشده را با غمت ای یار عزیز

- پادشاهی کنم از بنده خویشم خوانی (پارادوکس - موازنه)
گر جامه‌دران، نعره‌زنان شد، شده باشد (اغراق - تشبیه)
بوی پیراهن یوسف ز کجا می‌شنوم؟ (ایهام تناسب - تلمیح)
اتحادی است که در عهد قدیم افتاده است (کنایه - ایهام)

۹۸۰- آرایه‌های بیت زیر، در کدام گزینه آمده است؟

- «بانگ نوشانوش مستان تا فلک بر رفته بود
۱) ایهام - اغراق - مجاز - جناس
۲) ایهام - کنایه - لف و نشر - جناس
۳) ایهام - اغراق - مجاز - جناس
۴) ایهام تناسب - اغراق - لف و نشر - کنایه

بر کف ما باده بود و در سر ما بود باد»
۲) اغراق - جناس - کنایه - مجاز
۴) ایهام تناسب - اغراق - لف و نشر - کنایه

۹۸۱- ترتیب آرایه‌های «ایهام، ایهام تناسب، لَف و نشر، متناقض‌نما و اغراق» در ابیات کدام گزینه آمده است؟

- (الف) به هجر و وصل مرا تاب آرمدن نیست
 (ب) تو نیز باده به چنگ آر و راه صحرا گیر
 (پ) اشک من رنگ شفق یافت ز بی‌مهری یار
 (ت) چو به آهنگ سر کوی تو بردارم پای
 (ث) گر به بدنامی برآید نام ما ننگی نباشد
- (۱) ب - ت - الف - پ - ث
 (۲) ت - ب - پ - ث - الف
 (۳) ت - ب - الف - ث - پ
 (۴) ب - ت - ث - الف - پ

۹۸۲- در کدام گزینه یکی از آرایه‌های داخل کمانک نادرست است؟

- (۱) مطرب از گوشه چشم چه نوایی سر کرد
 (۲) ز راه دور دویدم برت، ستیزه رها کن
 (۳) گشت فراق و وصل تو مرگ و بقای عاشقان
 (۴) شام است گیسوی تو و تا صبح بسته عقد
- (ایهام تناسب - اغراق)
 (اشتقاق - جناس همسان)
 (لَف و نشر - استعاره)
 (ایهام - موازنه)

(کانون فرهنگی آموزش ۹۸)

۹۸۳- آرایه‌های «مجاز، ایهام تناسب، لَف و نشر، جناس و تشبیه» به ترتیب در کدام ابیات به کار رفته است؟

- (الف) تیر و کمان عشق را هر که ندیده، گو ببین
 (ب) دست مکش به موی او، مات مشو به روی او
 (پ) خلقی از مژگان و ابرو کشته در میدان عشق
 (ت) برقی از هر گوشه آهنگ گلستان کرد باز
 (ث) دوش به خواب دیده‌ام روی ندیده تو را
- (۱) ث - ت - الف - ب - پ
 (۲) ب - ث - پ - ت - الف
 (۳) ث - ت - پ - الف - ب
 (۴) ب - ث - الف - پ - ت

۹۸۴- کدام آرایه‌های ادبی در بیت زیر، یافت می‌شود؟

- «آخر ای مطرب، از این پرده عشاق بگرد
 (۱) استعاره - ایهام - مجاز
 (۲) کنایه - استعاره - تشبیه
 (۳) استعاره - جناس تام - تشبیه
 (۴) کنایه - ایهام تناسب - جناس تام

(انسانی ۹۳)

۹۸۵- آرایه‌های همه گزینه‌ها، به استثنای گزینه در بیت زیر، تماماً وجود دارد.

- «تا اثر از نقش پای ناقه لیلی به جاست
 (۱) کنایه - ایهام - تلمیح
 (۲) تشبیه - تشخیص - جناس
 (۳) استعاره با ذکر مشبه - تلمیح - تشبیه
 (۴) استعاره - مراعات‌نظیر - تشخیص

(انسانی ۹۴)

۹۸۶- کدام آرایه‌ها تماماً در بیت زیر موجود است؟

- «هستند بی‌قرار چو زلف تو عالمی
 (۱) تشخیص - اغراق - مراعات‌نظیر - کنایه - ایهام تناسب
 (۲) ایهام تناسب - مجاز - تضاد - تشبیه - مراعات‌نظیر
 (۳) تشبیه - کنایه - ایهام تناسب - جناس - تشخیص
 (۴) مجاز - تشبیه - اغراق - جناس - تضاد

(انسانی ۹۵)

۹۸۷- آرایه‌های بیت زیر، کدام است؟

- «چون تیر مدارید ز ما چشم اقامت
 (۱) لَف و نشر - کنایه - تشخیص - جناس
 (۲) ایهام - تشخیص - مجاز - لَف و نشر
 (۳) تشبیه - مجاز - استعاره - ایهام
 (۴) تشبیه - کنایه - استعاره - جناس

(انسانی ۹۵)

۹۸۸- آرایه‌های «ایهام، موازنه، تشخیص، لَف و نشر و تشبیه» در کدام ابیات آمده است؟

- (الف) بازم لباس صبر به صد پاره کرده‌ای
 (ب) ای ز جام می عشق تو خرد رفته ز هوش
 (پ) گفتمی که تا ز نزد تو دورم چگونه‌ای؟
 (ت) زلف کافرکیش تو آیین ایمان برگرفت
 (ث) شمع دل را شب هجران تو سر سوخته‌ام
- (الف) بازم ز کوی عافیت آواره کرده‌ای
 (ب) لب و دندان تو را لعل و گهر حلقه‌به‌گوش
 (پ) دور از تو آن‌چنان که منم هیچ کس مباد
 (ت) عقل را صف برشکست و عالم جان برگرفت
 (ث) مرغ جان را گه سودای تو پر سوخته‌ام
- (۱) پ - ث - ت - ب - الف
 (۲) ت - پ - ث - الف - ب
 (۳) پ - ت - ث - الف - ب
 (۴) ت - پ - الف - ب - ث

۹۸۹- یکی از آرایه‌های مقابل کدام بیت نادرست است؟

- (۱) گوشه‌گیران قفس را نکهت گلشن، بس است
 (۲) از دل پرخون، تراوش کم کند اسرار عشق
 (۳) همچو طوق قمریان آغوش ما گستاخ نیست
 (۴) خطّ عذار یار که بگرفت ماه از او
- (تلمیح - جناس)
 دیده کنعانیان را بوی پیراهن بس است
 پرده‌پوش راز گوهر سینه دریا بس است
 جلوه‌ای از دور از آن سرو روان ما را بس است
 خوش حلقه‌ای است لیک به در نیست راه از او
 (استعاره - کنایه)
 (واج‌آرایی - استعاره)
 (ایهام - تشبیه)

(انسانی ۹۵)

۹۹۰- آرایه‌های «اغراق، تضاد، تشبیه و ایهام» به ترتیب، در کدام ابیات آمده است؟

- (الف) نسخه قانون عشقت باید ای بیمار نفس
 (ب) ای به جام لاله شبنم راح ریحانی تو
 (پ) چون شفق رنگین کند محراب سیمین افق
 (ت) سود از این بهتر چه می‌خواهی که سودا می‌کنند
- (۱) پ - ت - ب - الف
 (۲) پ - ب - الف - ت
 (۳) الف - پ - ت - ب
 (۴) الف - ت - پ - ب
- تا شفا بخشد دوا با درد نادانی تو
 سرو و گل مستاند و ساقی ابر نیسانی تو
 روز و شب محوند در سیمای روحانی تو
 جنت باقی به این بیغولۀ فانی تو

(انسانی ۹۶)

۹۹۱- آرایه‌های بیت زیر، کدام است؟

- «قضای لازم است آن را که بر خورشید، عشق آرد
 (۱) تشبیه - ایهام - مجاز
 (۲) تشبیه - استعاره - ایهام تناسب
 (۳) استعاره - کنایه - مجاز
 (۴) استعاره - ایهام تناسب - جناس»
- که همچون ذره در مهرش گرفتار هوا ماند»

(انسانی ۹۷)

۹۹۲- آرایه‌های «واج‌آرایی، ایهام تناسب، استعاره و پارادوکس» به ترتیب در کدام ابیات آمده است؟

- (الف) شوخی نرگس نگر که پیش تو بشکفت
 (ب) این قصه عجب شنو از بخت واژگون
 (پ) جام مینایی می، سد ره تنگدلی است
 (ت) نقاب گل کشید و زلف سنبل
- (۱) الف - پ - ت - ب
 (۲) ب - الف - ت - پ
 (۳) پ - الف - ت - ب
 (۴) ت - الف - ب - پ
- چشم‌دریده ادب نگاه ندارد
 ما را بکشت یار به انفساس عیسوی
 منه از دست که سیل غمت از جا ببرد
 گره‌بند از قبای غنچه وا کرد

(انسانی ۹۷)

۹۹۳- آرایه‌های بیت زیر، در کدام گزینه تماماً درست آمده است؟

- «بر روی چون مه ارچه بتابی کمند زلف
 (۱) مجاز - تشبیه - جناس - تشخیص
 (۲) تشبیه - ایهام - جناس تام - کنایه
 (۳) استعاره - ایهام - جناس تام - مجاز
 (۴) ایهام تناسب - استعاره - تناسب - واج‌آرایی»

(انسانی ۹۷)

۹۹۴- آرایه‌های بیت زیر، در کدام گزینه، تماماً درست آمده است؟

- «تو را که موی میان هم وجود و هم عدم است
 (۱) تلمیح - جناس - استعاره - مجاز
 (۲) تشبیه - ایهام - جناس تام - مجاز
 (۳) مجاز - تلمیح - تشبیه - ایهام
 (۴) تشبیه - پارادوکس - جناس - تلمیح»

(انسانی ۹۷)

۹۹۵- آرایه‌های بیت زیر، کدام است؟

- «تا با کمان ابرو، بنشست در کمینم
 (۱) استعاره - مجاز - تلمیح - ایهام
 (۲) تشبیه - جناس - کنایه - ایهام
 (۳) استعاره - اغراق - جناس - پارادوکس
 (۴) جناس - تشبیه - ایهام تناسب - مجاز»

(انسانی ۹۸)

۹۹۶- آرایه‌های مقابل همه ابیات، کاملاً درست است، به جز:

- (۱) گر تو زنی تیغ هلاکم به فرق
 (۲) از گوشه بامت، سر پرواز ندارم
 (۳) یعقوب چو چشمش به تو زیبا پسر افتد
 (۴) زان زلف و رخ شام و سحر در کفر و دین بردم به سر
- (جناس تام - تشبیه)
 (تلمیح - مجاز)
 (اغراق - کنایه)
 (لف و نشر - تضاد)
 فرق من و خاک کف پای تو
 ای کاش که مرغ دلم از بال و پر افتد
 اول نظرش یوسف مصر از نظر افتد
 زتاربندی را نگر، تسبیح‌خوانی را ببین

(انسانی ۹۸)

دوازدهم درس نهم: اغراق، ایهام و تناسب

۹۶۲- گزینه ۳ «این که سلامت همه آفاق (عالم) در سلامت معشوق باشد»

بزرگ‌نمایی و اغراق است.

توجه بیت گزینه ۲ (اغراق ندارد؛ زیرا طبق آیه ۷۲ سوره احزاب: «انا عرضنا الأمانة على السموات والارض...» خداوند امانت عشق را بر آسمان‌ها و ... عرضه کرد؛ پس آن‌ها نتوانستند آن را بپذیرند و به دوش بکشند تلمیح دارد.

۹۶۳- گزینه ۱ بیت می‌گوید: «از زاده‌شدن کسی زیاد ابراز خوشحالی نکن و از مرگ کسی هم گریه و ناله سر نده؛ زیرا افراد بسیاری به دنیا آمده‌اند و از این دنیا رفته‌اند.» بنابراین، اغراق ندارد؛ چون از پدیده‌ای ممکن، سخن گفته است.

۹۶۴- گزینه ۲ اغراق در شدت گریستن است. به گونه‌ای که می‌خواهد اقامتگاه معشوق را از خون دل پر کند و با اشک‌های خونین، دشت و صحرا را سرخ نماید و بناهای باقی‌مانده را در جیحونی از اشک فروبرد.

۹۶۵- گزینه ۴ دور از تو: ۱- در دوری و جدایی از تو ۲- از تو دور باشد.

۹۶۶- گزینه ۴ واژه «مشرتی» ایهام تناسب دارد: ۱- خریدار (معنی اصلی) ۲- سیاره معروف (معنی غیراصولی: در این معنی با واژه «زهرة» تناسب دارد).
بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ عزیز: عزیز و دوست‌داشتنی ۲- حاکم (لقب حاکمان مصر قدیم)
۲ سرگرم: سرمست و شاد ۲- مشغول ۳ دور: ۱- دور و لب قدح (جام) ۲- دورزدن و گرداندن پیاله شراب در بزم میخواران

۹۶۷- گزینه ۲ قدر: ۱- اندازه و مقدار (معنی اصلی) ۲- تقدیر و سرنوشت (معنی غیراصولی؛ در این معنی با واژه «قضا» تناسب دارد).

بررسی سایر گزینه‌ها که ایهام دارد: ۱ گور: ۱- قبر ۲- گورخر ۳ باز: ۱- گشاده (در مقابل بسته) ۲- دوباره ۴ سودا: ۱- خرید و فروش (معامله) ۲- عشق

۹۶۸- گزینه ۲ واژه «بو» ایهام دارد: ۱- امید و آرزو ۲- رایحه و بو.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ چین: ۱- چین و تاب (معنی اصلی) ۲- کشور چین (معنی غیراصولی؛ در این معنی با واژه‌های «وطن و سفر» تناسب دارد). ۳ بیان: ۱- سخن‌گفتن و بیان کردن (معنی اصلی) ۲- علم بیان (معنی غیراصولی: در این معنی با واژه‌های «نظم و بدیع» تناسب دارد)./ بدیع: ۱- تازه و نو (معنی اصلی) ۲- علم بدیع (معنی غیراصولی: در این معنی با واژه‌های «بیان و نظم» تناسب دارد). ۴ هزار ۱- عدد هزار ۲- بلبل یا هزارستان

۹۶۹- گزینه ۲ نگران: ۱- دلواپس ۲- نگاه‌کننده (خیره و بیننده)

۹۷۰- گزینه ۱ بیت (الف): مردم: ۱- مردمک چشم ۲- انسان‌ها / بیت (ب):
دستان: ۱- مکر و حيله ۲- دست‌ها (جمع دست)

در ابیات دیگر «ایهام» تناسب به کار رفته است:

بیت (پ): صبر: ۱- شکیبایی (معنی اصلی) ۲- گیاه دارویی تلخ (معنی غیراصولی: در این معنی با واژه‌های «تلخ» و «شکر» تناسب دارد).

بیت (ت): قانون: قاعده و اصول (معنی اصلی) ۲- کتابی از ابوعلی سینا در طب (معنی غیراصولی؛ در این معنی با واژه «شفا» تناسب دارد).

۹۷۱- **گزینه ۳** شور: ۱- هیجان (معنی اصلی) ۲- مزه شور (معنی غیراصولی؛ در این معنی با واژه‌های «بی‌نمک»، «با نمک و خون» تناسب دارد.) / در سایر گزینه‌ها واژه «شور» در معنی اصلی «شور و هیجان» به کار رفته و «ایهام یا ایهام تناسب» ندارد.

۹۷۲- **گزینه ۲** بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ بازی: ۱- بازی و سرگرمی ۲- باز شکاری بودن (عمل باز شکاری را انجام دادن) ۳ مخفی: ۱- پنهان و پوشیده ۲- تخلص زیب‌النسا از شاعران فارسی‌گوی هند (مربوط به شعری از این شاعر در کتاب ادبیات فارسی (۲) نظام قدیم) ۴ قلم کرد: ۱- به قلم تبدیل کرد ۲- قطع کرد، شکست

۹۷۳- **گزینه ۴** واژه‌های «چپ» و «راست»، ایهام دارند: چپ: ۱- سمت چپ ۲- دوبین و احول (پوچ) / راست: ۱- سمت راست ۲- درست و سالم
بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ شکر: ۱- ماده شیرین خوراکی (معنی اصلی) ۲- همسر خسرو پرویز (معنی غیراصولی؛ در این معنی با واژه «شیرین» تناسب دارد.) / شیرین: ۱- مزه شیرین (معنی اصلی) ۲- معشوقه خسرو پرویز (معنی غیراصولی؛ در این معنی با واژه «شکر» تناسب دارد.) ۲ مدام: ۱- پیوسته، دائم (معنی اصلی) ۲- شراب (معنی غیراصولی؛ در این معنی با واژه‌های «مست» و «خراب» تناسب دارد.) ۳ عود: ۱- نوعی ساز (معنی اصلی) ۲- نوعی چوب خوشبو (معنی غیراصولی؛ در این معنی با واژه‌های «سوختن» و «مستی» تناسب دارد.)

۹۷۴- **گزینه ۴** قلب: ۱- سکه تقلبی (معنی اصلی) ۲- دل (معنی غیراصولی؛ در این معنی با واژه‌های «دل» و «دید» تناسب دارد.) / روان: ۱- رایج (معنی اصلی) ۲- روح و جان (معنی غیراصولی؛ در این معنی با واژه «دل» تناسب دارد.)
بررسی سایر گزینه‌ها: تنها در گزینه (۲) «ایهام» دیده می‌شود: زدی: ۱- کوبیدی، ضربه زدی ۲- تأییدی

۹۷۵- **گزینه ۱** واژه «میل» به معنی «خواست، تمایل و رغبت» از واژه‌های «ایهام‌ساز» نیست، اما واژه «شاهد» به معانی «زیبارو» و «گواه» اگرچه از واژه‌های «ایهام‌ساز» محسوب می‌شود، در این جا «ایهام» یا «ایهام تناسب» ندارد.

بررسی سایر واژه‌ها: نوا (ایهام تناسب): ۱- دستگاهی در موسیقی (معنی اصلی) ۲- آواز (معنی غیراصولی؛ در این معنی با واژه «نغمه» تناسب دارد.)
اصفهان (ایهام): ۱- شهر اصفهان ۲- گوشه‌ای در دستگاه ماهور (اصطلاح موسیقی) عراق (ایهام): ۱- کشور عراق ۲- گوشه‌ای از دستگاه موسیقی (اصطلاح موسیقی) عشاق (ایهام): ۱- عاشقان (جمع عاشق) ۲- گوشه‌ای از دستگاه نوا (اصطلاح موسیقی)
۹۷۶- **گزینه ۴** پروانه: ۱- حشره معروف ۲- اجازه

در سایر گزینه‌ها «ایهام تناسب» به کار رفته است: ۱ آهنگ: ۱- قصد (معنی اصلی) ۲- نغمه (معنی غیراصولی؛ در این معنی با واژه «ساز» تناسب دارد.) ۲ هزار: عدد هزار (معنی اصلی) ۲- بلبل، هزارستان (معنی غیراصولی؛ در این معنی با واژه «عندلیب» به معنی «بلبل» تناسب دارد.) ۳ کام: ۱- آرزو، قصد (معنی اصلی) ۲- دهان (معنی غیراصولی؛ در این معنی با واژه «لب» تناسب دارد.)

توجه واژه ایهام‌ساز «باز» در گزینه (۴)، «ایهام یا ایهام تناسب» ندارد.

۹۷۷- **گزینه ۲** واژه «تاب»، ایهام تناسب دارد: ۱- اضطراب و بی‌قراری (معنی اصلی) ۲- پیچ و شکن (معنی غیراصولی؛ در این معنی با «دو سنبل هندو» تناسب دارد.)

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ هزار: ۱- عدد هزار ۲- بلبل ۳ بو: بو و رایحه ۲- امید و آرزو ۴ پرده: ۱- حجاب ۲- نوای موسیقی / راه مخالف: ۱- شیوه ناسازگاری ۲- شعبه و مقامی در موسیقی / می‌زنی (مصراع اول): ۱- در پیش می‌گیری ۲- می‌نوازی / بنواز: ۱- ساز بزن ۲- نوازش کن / باری: ۱- یک بار ۲- به هر حال (خلاصه) / نوبتی: ۱- یک

نوبت ۲- نقره‌چی (نوازنده) / می‌زنی (مصراع دوم): ۱- ضربه می‌زنی ۲- می‌نوازی / عشاق: ۱- عاشقان (جمع عاشق) ۲- گوشه‌ای در دستگاه نوا

۹۷۸- **گزینه ۴** با «متناقض‌نما»، گزینه‌های (۱)، (۲) و (۳) رد می‌شوند.
بررسی گزینه (۴): اغراق: موج اشک / متناقض‌نما: در میان اشک و در آغوش دریا سوختن / تشبیه: «آتش عشق» و «موج اشک» (اضافه تشبیهی) / استعاره: آغوش دریا (تشخیص و استعاره مکنیه)

۹۷۹- **گزینه ۱** «موازنه» ندارد. / پارادوکس (متناقض‌نما): با کشته‌شدن، زندگی یافتن (مصراع اول) / با بندگی پادشاهی کردن (مصراع دوم)

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲ اغراق: بزرگ‌نمایی در توصیف چهره و زیبایی معشوق / تشبیه: گل رخسار (اضافه تشبیهی ← رخسار: مشبه / گل: مشبه) ۳ ایهام تناسب: ۱- عزیزان: افراد دوست‌داشتنی و صمیمی (معنی اصلی) ۲- حاکمان مصر (معنی غیراصولی؛ با واژه «مصر» تناسب دارد.) / تلمیح: اشاره به ماجرای حضرت یوسف علیه السلام ۴ کنایه: دلشده (کنایه از عاشق) / ایهام: عهد: ۱- پیمان ۲- دوره و زمانه

۹۸۰- **گزینه ۲** با «ایهام» گزینه‌های (۱) و (۳) و با «لَف و نشر» گزینه‌های (۳) و (۴) رد می‌شوند.

بررسی گزینه (۲): اغراق: بزرگ‌نمایی در به تصویر کشیدن بانگ نوشانوش مستان / جناس: باده و باد (ناقص افزایشی) باد و بود (ناقص اختلافی) / کنایه: بانگ تا فلک بر رفتن (کنایه از بانگ بلند)، باد در سر بودن (کنایه از مغرور بودن) / مجاز: کف (مجاز از دست)، باده (مجاز از جام)

۹۸۱- **گزینه ۳** بیت‌های (پ) و (الف)، متناقض‌نما ندارند؛ پس گزینه‌های (۱) و (۴) حذف می‌شوند. بیت (پ) لَف و نشر ندارد؛ گزینه (۲) نیز حذف می‌شود.
بررسی گزینه (۳): بیت (ت): (ایهام): آهنگ: ۱- قصد ۲- نوا و آهنگ / بیت (ب): (ایهام تناسب): چنگ: ۱- پنجه و دست (معنی حقیقی) ۲- نوعی ساز (معنی غیرحقیقی؛ در این معنی با واژه‌های «نغمه، ساز و نوا» تناسب دارد.) / بیت (الف): لَف و نشر: (ت): هجر و وصل (لَف و ۱ و ۲)، شبنه و آدینه (نشر ۱ و ۲) ← لَف و نشر مرتب / بیت (ث): (متناقض‌نما): «ننگ‌نبودن بدنامی» و «بدنامی را نیک‌نامی پنداشتن» / بیت (پ): (اغراق): رنگ شفق یافتن اشک

۹۸۲- **گزینه ۳** «استعاره» ندارد / لَف و نشر: فراق و وصل (لَف و ۱ و ۲)، مرگ و بقا (نشر ۱ و ۲)، گشتی و زنده ساختی (نشر ۱ و ۲) ← لَف و نشر مرتب
بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ ایهام تناسب: گوشه: ۱- کنار و گوشه (معنی اصلی) ۲- اصطلاحی در موسیقی (معنی غیراصولی؛ در این معنی با واژه‌های «مطرب» و «نوا» تناسب دارد.) / اغراق: به هر گوشه چشم بسی کشته به خون غلتیدن ۲ اشتقاق: دویدم و دوایی (هم‌ریشه از مصدر دویدن) / جناس همسان (تام): غریب (اولی): عجیب، غریب (دومی): ناآشنا و بیگانه ۴ ایهام: طاق: ۱- هلالی شکل (صفت ابرو) ۲- تک و بی‌نظیر / موازنه: بین واژه‌های روبه‌روی دو مصراع، سجع برقرار است.

۹۸۳- **گزینه ۱** بیت‌های (الف)، (پ) و (ت) جناس ندارند؛ بنابراین گزینه‌های (۲)، (۳) و (۴) حذف می‌شوند.

بررسی گزینه (۳): بیت (ث): (مجاز): مژه (مجاز از چشم) / بیت (ت): (ایهام تناسب): گوشه: ۱- طرف (معنی اصلی) ۲- اصطلاح موسیقی (معنی غیراصولی؛ در این معنی با واژه «آهنگ» تناسب دارد.) / آهنگ: ۱- قصد (معنی اصلی) ۲- نوا (معنی غیراصولی؛ در این معنی با واژه «گوشه» تناسب دارد.) / باز: ۱- دوباره (معنی اصلی) ۲- پرنده شکاری معروف (معنی غیراصولی؛ در این معنی با واژه‌های «گلستان، شاخ و آشیان» تناسب دارد.) / بیت (الف): (لَف و نشر): تیر و کمان (لَف و ۱ و ۲)، پشت‌خمیده و قد (نشر ۲ و ۱) ← لَف و نشر نامرتب (مشوَش) / بیت (ب): (جناس): موی و روی (ناقص اختلافی) / بیت (پ): (تشبیه): میدان عشق (اضافه تشبیهی ← عشق: مشبه / میدان: مشبه‌به)

۹۸۴- گزینه ۴ با «استعاره و تشبیه»، گزینه‌های (۱)، (۲) و (۳) رد می‌شوند. **بررسی گزینه (۴):** کنایه: گردیدن از چیزی (کنایه از منصرف شدن از چیزی)، دریده شدن پرده (کنایه از رسوا شدن) / ایهام تناسب: پرده (دوم): ۱- حجاب و پوشش (معنی اصلی)، ۲- پرده موسیقی (معنی غیراصولی: در این معنی با واژه‌های «مطرب، پرده عشاق و جنگ» تناسب دارد.) / جناس تام: پرده (اؤل): اصطلاح موسیقی؛ پرده (دوم): حجاب و پوشش

نوجه واژه «جنگ» و «ایهام دارد: ۱- نوعی ساز ۲- پنجه دست

۹۸۵- گزینه ۱ «کنایه» و «ایهام» ندارد. تلمیح: اشاره به داستان لیلی و مجنون **بررسی سایر آرایه‌ها:** تشبیه (بلیغ اسنادی): دامن صحرا، دامان گلی است. / تشخیص: دامن صحرا (اضافه استعاری) / جناس: دامن و دامان (ناقص افزایشی)، تا، پا و جا (ناقص اختلافی) / استعاره با ذکر مشبه: دامن صحرا (تشخیص) / استعاره (با ذکر مشبه‌به): دیوانه (استعاره از مجنون یا خود شاعر) / لیلی (استعاره از معشوق شاعر) / مراعات نظیر (تناسب): «ناقه (شتر ماده) و صحرا»، «صحرا و گل»

۹۸۶- گزینه ۴ با «ایهام تناسب»، گزینه‌های (۱)، (۲) و (۳) رد می‌شوند. **بررسی گزینه (۴):** مجاز: عالم (مجاز از مردم) / تشبیه (گسترده): عالمی چو زلف تو بی‌قرار هستند. / اغراق: بزرگ‌نمایی در زیبایی و دلربایی زلف معشوق، به گونه‌ای که عالمی را بی‌قرار و شیفته خود کرده است. / جناس: دیده و دید (ناقص اختلافی) / تضاد: بی‌قرار بودن و قرار دیدن

۹۸۷- گزینه ۴ با «لف و نشر» گزینه‌های (۱) و (۲) و با «ایهام» گزینه (۳) حذف می‌شود.

بررسی گزینه (۴): تشبیه (گسترده): از ما چون تیر، چشم اقامت مدارید. / کنایه: چشم‌داشتن (کنایه از انتظار داشتن) / استعاره: آغوش کمان (تشخیص و استعاره مکنیه) / جناس: اقامت و قامت (ناقص افزایشی)

۹۸۸- گزینه ۱ بیت (الف)، لَف و نشر ندارد؛ پس گزینه (۳) حذف می‌شود. بیت (پ) موازنه ندارد؛ گزینه‌های (۲) و (۴) نیز حذف می‌شوند.

بررسی گزینه (۱): بیت (پ): (ایهام): دور از تو: ۱- در دوری از تو ۲- از تو دور باد / بیت (ث): (موازنه): بین واژه‌های دو مصراع دوه‌دو، سجع برقرار است. بیت (ت): (تشخیص): نسبت‌دادن «آیین ایمان برگرفتن، کافرکیش بودن، برشکستن صف عقل و برگرفتن عالم جان» به «زلف» (استعاره مکنیه) / بیت (ب): (لَف و نشر): لب و دندان (لَف ۱ و ۲) و لعل و گهر (نشر ۱ و ۲) / بیت (الف): (تشبیه): «لباس صبر» و کوی عافیت (اضافه تشبیهی)

۹۸۹- گزینه ۱ «جناس» ندارد. تلمیح: اشاره به سرگذشت حضرت یوسف **بررسی سایر گزینه‌ها:** ۲ استعاره (مکنیه): تراوش کردن اسرار عشق (اسرار عشق مانند آب تراوش می‌کند)، سینۀ دریا (دریا مانند انسان، سینه دارد) / کنایه: پرده‌پوشیدن (کنایه از پنهان کردن و پوشاندن) ۳ واج‌آرایی: تکرار صامت‌های ار، اس / و مصوت بلند / استعاره (مصرحه): سرو روان (استعاره از معشوق) ۴ ایهام: بگرفت ماه از او: ۱- باعث ماه‌گرفتنی شد. ۲- ماه (چهره)، خط عذار را که موجب زیبایی است، از یار به وام گرفت.

۹۹۰- گزینه ۱ بیت (ب)، تضاد و ایهام ندارد؛ پس گزینه‌های (۲)، (۳) و (۴) رد می‌شوند.

بررسی گزینه (۱): بیت (پ): (اغراق): محو بودن روز و شب در سیمای روحانی معشوق / بیت (ت): (تضاد): «باقی و فانی» و «جنت و بیغوله» (بهشت و ویرانه) / بیت (ب): (تشبیه): جام لاله (اضافه تشبیهی)، تشبیه «شبنم» به «راح» (شراب)، «سرو و گل» به «مسند» و «ابر بهاری» به «ساقی» / بیت (الف): (ایهام): قانون: ۱- نام کتابی از ابوعلی سینا ۲- قاعده و اصول / شفا: ۱- نام کتابی از ابوعلی سینا ۲- تندرستی

۹۹۱- گزینه ۲ با «جناس»، گزینه (۴) و با «مجاز» گزینه‌های (۱) و (۳) رد می‌شوند.

بررسی گزینه (۲): تشبیه (گسترده): آن (او) همچون ذره در مهرش گرفتار هوا ماند. / استعاره: عاشق شدن ذره (تشخیص و استعاره مکنیه) / ایهام تناسب: مهر: ۱- عشق (معنی اصلی) ۲- خورشید (معنی غیراصولی: در این معنی با واژه‌های «خورشید و هوا»، تناسب دارد).

۹۹۲- گزینه ۳ بیت (پ) پارادوکس ندارد؛ بنابراین گزینه‌های (۲) و (۴) رد می‌شوند. بیت (پ) «ایهام تناسب» ندارد؛ پس گزینه (۱) نیز رد می‌شود.

بررسی گزینه (۳): بیت (پ): (واج‌آرایی): تکرار صامت‌های / م، / س / و مصوت کوتاه / ـ / بیت (الف): (ایهام تناسب): نگاه داشتن: ۱- نگاه داشتن و حفظ کردن (معنی اصلی) ۲- نگاه کردن (معنی غیراصولی: در این معنی با واژه «چشم» تناسب دارد.) / بیت (ت): (استعاره): نقاب گل، زلف سنبل و قیای غنچه (تشخیص و استعاره مکنیه از نوع اضافه استعاری) / بیت (ب): (پارادوکس): کشتن با انفاس عیسوی

۹۹۳- گزینه ۲ با «تشخیص» گزینه (۱) و با «استعاره» گزینه‌های (۳) و (۴) رد می‌شوند.

بررسی گزینه (۲): تشبیه: روی چون مه / کمند زلف (اضافه تشبیهی ← زلف: مشبه / کمند: مشبه‌به) / ایهام: باری: ۱- خلاصه ۲- یک بار / جناس تام (همسان): روی (اولی): صورت؛ روی (دومی): دلیل / کنایه: روی برتافتن (کنایه از دوری کردن) **۹۹۴- گزینه ۴** با «استعاره» گزینه (۱) و با «ایهام» گزینه‌های (۲) و (۳) رد می‌شوند.

بررسی گزینه (۴): تشبیه: موی میان (اضافه تشبیهی) / همانند کردن «زلف» به «افعی» (ماران دوش ضحاک) و «چهره» به «جام جم» / پارادوکس: عدم بودن در عین وجود داشتن / تلمیح: اشاره به داستان جمشید و جام جهان‌نمای او / جناس ناهمسان: «جام و جم» و «تو و دو»

۹۹۵- گزینه ۲ با «استعاره»، «مجاز» و «پارادوکس» گزینه‌های (۱)، (۳) و (۴) رد می‌شوند.

بررسی گزینه (۲): تشبیه: کمان ابرو (اضافه تشبیهی) / جناس: کمان و کمین (ناقص اختلافی) / کنایه: در خون نشان دادن (کنایه از گشتن) / ایهام: تیر دل‌نشین (۱- تیری که بر دل فرومی‌آید. ۲- تیر دل‌نشین و خوشایند)

۹۹۶- گزینه ۱ «جناس تام» ندارد. (هر دو واژه «فرق» به معنی «میان سر» به کار رفته.) / تشبیه: مانند کردن «فرق» به «خاک»

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲ تشبیه: مرغ دل (اضافه تشبیهی) / مجاز: سر (مجاز از قصد) ۳ اغراق: بزرگ‌نمایی در توصیف - یار خویش / کنایه: از نظر افتادن (کنایه از فراموش شدن) ۴ لَف و نشر: زلف و زُخ (لَف ۱ و ۲)، «شام و سحر» و «کفر و دین» (نشر ۱ و ۲) ← لَف و نشر مرتب / تضاد: «شام و سحر»، «کفر و دین»